

УДК 78.071.2:378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/94-1-22>

Вікторія ГІГОЛАЄВА-ЮРЧЕНКО,

orcid.org/0000-0001-8137-487X

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) gigolaeva-vika@ukr.net*

Олена СМІРНА,

orcid.org/0000-0002-1069-7281

*викладач кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) smirna974@gmail.com*

Лариса ДАВИДОВИЧ,

orcid.org/0000-0003-3232-7588

*старший викладач кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) loradavydovych@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОГО РЕПЕРТУАРУ СТУДЕНТІВ-ВОКАЛІСТІВ: МІЖ ТРАДИЦІЄЮ ТА СУЧАСНИМИ ВИКОНАВСЬКИМИ ВИМОГАМИ

У статті розглядаються принципи формування фахового вокального репертуару студентів-вокалістів у системі сучасної мистецької освіти. Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до професійної підготовки майбутніх співаків в умовах трансформації виконавських стандартів, розширення стилізового спектра вокального мистецтва та необхідності поєднання академічних традицій із сучасними художніми запитами. Репертуар осмислюється як цілісна педагогічна система, що інтегрує вокально-технічні, художньо-інтерпретаційні та особистісно-формувальні складники професійного становлення виконавця.

Проаналізовано наукові та методичні підходи до добору вокального репертуару у працях дослідників України та Заходу, окреслено роль хрестоматійних видань у забезпеченні методичної впорядкованості навчального процесу та спадкоємності вокально-педагогічної традиції. Визначено обмеженість виключно канонічного підходу до репертуарної політики й обґрунтовано доцільність особистісно орієнтованої репертуарної стратегії, що враховує вокально-фізіологічні, психоемоційні та художні особливості студентів.

Особливу увагу приділено авторському методичному виданню «Хрестоматія вокалізів. Ч. 1», у якому вокалізи представлені як самостійний і структурований компонент системи формування фахового вокального репертуару. Доведено, що використання вокалізів як методичної основи, яка передує роботі з художнім репертуаром, сприяє формуванню технічного фундаменту, стабілізації вокального апарату та підготовці студента до опанування складніших жанрових і стилізових форм.

Зроблено висновок, що ефективне формування фахового вокального репертуару можливе за умови органічного поєднання традицій академічної вокальної школи із сучасними педагогічними підходами та індивідуалізованими репертуарними стратегіями, що забезпечує цілісний професійний розвиток майбутнього вокаліста.

Ключові слова: *фаховий вокальний репертуар, вокальна педагогіка, професійна підготовка вокаліста, репертуарна стратегія, хрестоматія вокалізів, вокально-технічна підготовка, особистісно орієнтований підхід, академічний спів.*

Victoria GIGOLAEVA-YURCHENKO,
 orcid.org/0000-0001-8137-487X

*Candidate of Art Studies, Associate Professor,
 Associate Professor at the Department of Choral Conducting and Academic Singing
 Kharkiv State Academy of Culture
 (Kharkiv, Ukraine) gigolaeva-vika@ukr.net*

Olena SMYRNA,

orcid.org/0000-0002-1069-7281

*Lecturer at the Department of Choral Conducting and Academic Singing
 Kharkiv State Academy of Culture
 (Kharkiv, Ukraine) smirnaya974@gmail.com*

Larisa DAVIDOVYCH,

orcid.org/0000-0003-3232-7588

*Senior Lecturer at the Department of Choral Conducting and Academic Singing
 Kharkiv State Academy of Culture
 (Kharkiv, Ukraine) loradavydovych@ukr.net*

FORMATION OF THE PROFESSIONAL REPERTORY OF STUDENT VOCALISTS: BETWEEN TRADITION AND MODERN PERFORMANCE REQUIREMENTS

The article examines the principles of formation of the professional vocal repertoire of vocal students in the system of modern art education. The relevance of the study is due to the growing demands for professional training of future singers in the conditions of transformation of performance standards, expansion of the stylistic spectrum of vocal art, and the need to combine academic traditions with modern artistic demands. The repertoire is interpreted as a complete pedagogical system that integrates vocal-technical, artistic-interpretive and personality-forming components of the performer's professional development.

The scientific and methodical approaches to the selection of the vocal repertoire in the works of domestic and foreign researchers are analyzed, the role of textbooks in ensuring the methodological orderliness of the educational process and the continuity of the vocal-pedagogical tradition is outlined. The limitations of an exclusively canonical approach to repertoire policy are determined and the expediency of a personally oriented repertoire strategy that takes into account the vocal-physiological, psycho-emotional and artistic characteristics of students is substantiated.

Special attention was paid to the author's methodical edition "Textbook of vocalizations. Part 1", in which vocalizations are presented as an independent and structured component of the system of formation of a professional vocal repertoire. It has been proven that the use of vocalizations as a methodical basis, which precedes work with the artistic repertoire, contributes to the formation of a technical foundation, stabilization of the vocal apparatus and preparation of the student to master more complex genre and style forms. It was concluded that the effective formation of a professional vocal repertoire is possible under the condition of an organic combination of the traditions of the academic vocal school with modern pedagogical approaches and individualized repertoire strategies, which ensures the integral professional development of the future vocalist.

Key words: *professional vocal repertoire, vocal pedagogy, professional training of a vocalist, repertoire strategy, textbook of vocalists, vocal and technical training, personally oriented approach, academic singing.*

Постановка проблеми. Формування фахового репертуару є одним із базових і водночас найскладніших компонентів системи професійної підготовки студентів-вокалістів, оскільки саме через репертуар відбувається інтеграція технічних, художньо-образних і особистісно-психологічних складників вокального виконавства. Репертуар у вокальній педагогіці постає не лише як сукупність навчальних творів, а як цілісна педагогічна модель, у межах якої здійснюється розвиток голосового апарату, формування інтерпретаційного мислення, сценічної культури та професійної самоідентифікації майбутнього співака. Від

якості, структурованості й методичної виваженості репертуару безпосередньо залежить ефективність навчального процесу та рівень готовності студента до самостійної виконавської діяльності.

У сучасних умовах мистецької освіти проблема формування фахового репертуару набуває особливої актуальності у зв'язку з трансформацією виконавських стандартів і зміною соціокультурних орієнтирів вокального мистецтва. Розширення стильового спектра, активне проникнення міжжанрових форм, зростання ролі сучасної камерної та авторської музики, а також підвищені вимоги до сценічної мобільності й універсальності вико-

навця істотно ускладнюють завдання репертуарної політики у вищій мистецькій школі. Сучасний вокаліст дедалі частіше постає як багатофункціональний артист, здатний адаптуватися до різних художніх контекстів, що потребує відповідної репертуарної підготовки вже на етапі навчання.

Традиційна вокальна педагогіка ґрунтується на академічно вивіреному репертуарі, сформованому історичним розвитком вокальних шкіл і методик. Такий репертуар забезпечує поступове й безпечне формування базових вокально-технічних навичок, зокрема правильного дихання, опори звуку, кантиленного звуковедення, інтонаційної стабільності та стилістичної грамотності. Він водночас виконує важливу культуросносну функцію, закріплюючи у свідомості студента естетичні норми академічного співу та традиційні моделі інтерпретації.

Однак сучасний освітній і концертно-виконавський простір дедалі частіше виявляє обмеженість виключно канонічного підходу до добору репертуару. Орієнтація лише на традиційні зразки не завжди відповідає індивідуальним вокально-психологічним можливостям студента, його творчим схильностям і перспективам професійної реалізації. У цьому зв'язку виникає потреба в оновленні репертуарних стратегій, що поєднували б збереження академічної основи з гнучким, особистісно-орієнтованим підходом, здатним враховувати сучасні виконавські вимоги та запити мистецького ринку.

Таким чином, актуальною постає наукова проблема осмислення принципів формування фахового репертуару студентів-вокалістів у площині взаємодії традиції та сучасності. Йдеться не про заперечення академічного канону, а про його осучаснення й адаптацію до нових умов професійного функціонування вокаліста. Визначення оптимального балансу між збереженням традиційних педагогічних засад і впровадженням інноваційних репертуарних підходів є важливим завданням сучасної вокальної педагогіки та потребує ґрунтовного науково-методичного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема добору вокального репертуару посідає одне з центральних місць у сучасних музично-педагогічних дослідженнях, оскільки саме репертуар є ключовою ланкою, що поєднує вокально-технічну підготовку, художньо-інтерпретаційну діяльність та особистісний розвиток майбутнього виконавця. У наукових працях останніх десятиліть репертуар дедалі частіше розглядається не як допоміжний елемент навчального процесу, а як самостійна педагогічна категорія, що визначає напрям і якість професійного становлення студента-вокаліста.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних засад формування вокального репертуару здійснила Л. М. Тарасюк (2022). У її дослідженнях репертуар осмислюється як цілісна педагогічна система, структурована за принципами відповідності вокально-фізіологічним можливостям студента, рівню його технічної підготовки та художнього розвитку. Авторка наголошує на необхідності диференційованого підходу до добору навчальних творів, що забезпечує поступове ускладнення вокальних завдань без перевантаження голосового апарату. Такий підхід розглядається як запорука вокальної безпеки й сталого розвитку виконавських навичок.

У подальших дослідженнях Л. М. Тарасюк (2024) проблематика репертуару розширюється за рахунок акцентування його особистісно-формувального потенціалу. Репертуар трактується як засіб виховання емоційної культури, художнього смаку та світоглядних орієнтирів учня, а також як чинник формування професійної мотивації та внутрішньої відповідальності виконавця. Таким чином, у працях дослідниці репертуар постає багатовимірним явищем, що поєднує технічні, художні та виховні аспекти вокальної освіти.

Модернізаційний вимір проблеми добору вокального репертуару ґрунтовно висвітлюється у роботі Е. В. Макарової та В. Г. Яковенка (2017). Автори аналізують вокальний навчальний репертуар у контексті змін, зумовлених реформуванням системи освіти та трансформацією виконавської практики, наголошуючи на необхідності його адаптації до сучасних стандартів підготовки фахівців. Особливу увагу дослідники приділяють проблемі оновлення репертуарного змісту без втрати його педагогічної ефективності, що актуалізує питання поєднання класичних і сучасних творів у навчальному процесі.

Методичні засади роботи з вокальним репертуаром у системі вищої мистецької освіти детально розкрито у лекційному курсі В. А. Кузьмічової (2020). Авторка розглядає репертуар як інтегративний компонент вокальної методики, що поєднує технічну, інтерпретаційну та педагогічну складові підготовки майбутнього вокаліста. Увага зосереджується на необхідності системного підходу до репертуарної роботи, який передбачає її тісний зв'язок із навчальними цілями, рівнем підготовки студента та специфікою освітньої програми.

Вагоме практичне значення для формування фахового вокального репертуару мають вокально-педагогічні хрестоматії, що виконують функцію методично впорядкованого навчального матеріалу. Зокрема, збірник для високих і середніх

жіночих голосів, упорядкований Е. Г. Колосовою та С. М. Царук (2011), репрезентує традиційний канон навчального репертуару, сформований на основі багаторічного педагогічного досвіду. Подібні видання забезпечують спадкоємність вокально-педагогічної традиції та слугують базою для формування академічних виконавських навичок.

Суттєвим доповненням до системи репертуарної підготовки є «Хрестоматія вокалізів. Ч. 1», укладена В. О. Гіголаєвою-Юрченко та О. Ю. Смирною (2025). Посібник орієнтований на здобувачів мистецької освіти від початкового до бакалаврського рівня та репрезентує вокалізи як фундаментальний компонент вокальної підготовки. У цьому виданні вокалізи розглядаються не як допоміжні вправи, а як системний елемент формування дихання, звуковедення, резонансної організації голосу та інтонаційної стабільності. Таким чином, хрестоматія виконує функцію методичної основи, що передує роботі з художнім репертуаром і забезпечує технічну готовність студента до складніших виконавських завдань.

Сучасний зарубіжний підхід до формування вокального репертуару представлений у праці Е. Х. З. Кальдерон (Calderón, 2024), де репертуарна політика розглядається крізь призму індивідуалізації навчального процесу та орієнтації на професійні цілі співака. Автор пропонує гнучку модель добору репертуару, що враховує тип голосу, рівень підготовки, психологічні особливості та перспективи професійної діяльності, зокрема в умовах сучасного виконавського ринку. Такий підхід відображає актуальні тенденції розвитку вокальної педагогіки у світовому контексті.

Отже, аналіз наукових і методичних джерел засвідчує, що проблема формування фахового вокального репертуару перебуває у центрі уваги сучасних дослідників, однак потребує подальшого осмислення в аспекті пошуку оптимального балансу між традиційними академічними засадами та сучасними виконавськими вимогами. Саме ця проблематика зумовлює необхідність подальших наукових розвідок і визначає актуальність даної статті.

Метою статті є аналіз принципів формування фахового вокального репертуару студентів-вокалістів у контексті поєднання традиційних академічних засад та сучасних виконавських вимог.

Виклад основного матеріалу. Фаховий вокальний репертуар у системі професійної підготовки співака виконує складну, багаторівневу функцію, поєднуючи завдання технічного вдосконалення, художньо-естетичного виховання та формування індивідуальної виконавської ідентич-

ності. Саме через системну роботу з репертуаром здійснюється практичне опанування вокальної техніки, формується інтонаційне мислення, удосконалюються навички стилістично вмотивованої інтерпретації, сценічної поведінки та художньої комунікації зі слухацькою аудиторією. У цьому контексті репертуар постає не як пасивний навчальний матеріал, а як активний педагогічний чинник, що безпосередньо спрямовує процес професійного становлення студента та визначає рівень його виконавської культури.

Традиційна модель добору вокального репертуару ґрунтується на принципі поетапного ускладнення вокально-технічних завдань, орієнтації на класичні зразки вокальної літератури та використанні апробованих методичних форм. Такий підхід забезпечує поступове, фізіологічно обґрунтоване формування голосового апарату, розвиток кантиленного звуковедення, стабільної дихальної опори, рівномірності реєстрового звучання та інтонаційної точності. Водночас класичний навчальний репертуар формує у студента уявлення про еталон академічного звучання, стильові норми й естетичні критерії професійного співу, що становить фундамент його подальшої виконавської та педагогічної діяльності.

Як слушно зауважує Л. М. Тарасюк: *«Підбір вокального матеріалу повинен ґрунтуватися на принципі доцільності та раціональності, послідовності та поступовості, а також відповідати рівню вокальної підготовки»* (Тарасюк, 2022: 14). У цьому зв'язку особливого значення набувають хрестоматійні видання, які забезпечують методичну впорядкованість навчального процесу, спадкоємність вокально-педагогічної традиції та можливість поетапного контролю технічного зростання студента. Разом із тим сучасна педагогічна практика засвідчує необхідність гнучкого коригування хрестоматійного матеріалу з урахуванням індивідуальних вокально-фізіологічних, психологічних і художніх особливостей здобувачів освіти, що актуалізує потребу оновлення та переосмислення традиційних методичних підходів.

Актуальні виконавські реалії істотно ускладнюють процес формування фахового вокального репертуару. Сучасний вокаліст має бути підготовленим до роботи з різними стильовими напрямами, новітніми композиторськими техніками, камерною та сценічною музикою, а також до міжжанрових форм виконавства, що поєднують елементи академічного, естрадного й експериментального мистецтва. За таких умов репертуар виконує адаптаційну функцію, сприяючи розвитку виконавської гнучкості, артистичної мобіль-

ності та здатності студента оперативно реагувати на нові художні виклики й професійні запити.

Особистісно орієнтований підхід у формуванні вокального репертуару набуває особливої значущості, оскільки саме репертуар безпосередньо впливає на емоційну сферу студента, формування його художнього смаку, світоглядних орієнтирів і здатності до глибокого осмислення музичного образу. У цьому сенсі репертуар розглядається як інструмент цілісного розвитку особистості співака та усвідомленого вибудовування його індивідуальної професійної траєкторії, що відповідає сучасним тенденціям розвитку вокальної освіти.

Логічним підсумком окреслених теоретичних положень і практичних педагогічних спостережень стало авторське методичне видання – «Хрестоматія вокалізів. Ч. 1» (Гіголаєва-Юрченко, Смирна, 2025), у якому вокалізи репрезентовано як самостійний, методично структурований компонент системи формування фахового вокального репертуару. На відміну від традиційних хрестоматій художнього репертуару, дане видання зосереджене на цілеспрямованому формуванні базових вокально-технічних навичок і адресоване здобувачам мистецької освіти від початкового рівня до першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Академічний спів».

У системі професійної підготовки вокаліста «Хрестоматія вокалізів» виконує функцію методичної основи, що логічно передуює роботі з художнім репертуаром. Запропонований комплекс вокалізів спрямований на розвиток дихальної опори, рівномірності звуковедення, резонансної організації голосу, інтонаційної стабільності, координації вокального апарату та формування навичок усві-

домленого вокального контролю. Таким чином, вокалізи постають не як допоміжні вправи, а як повноцінний структурний компонент репертуарної системи, що забезпечує технічну готовність студента до опанування складніших вокальних форм і жанрів.

Методична логіка побудови хрестоматії ґрунтується на принципі поступового ускладнення вокальних завдань із урахуванням вокально-фізіологічних і психоемоційних особливостей початківців. Поєднання традицій академічної вокальної школи із сучасними педагогічними підходами, орієнтованими на індивідуалізацію навчального процесу та профілактику голосових перевантажень, дозволяє вибудувати цілісну траєкторію вокального розвитку студента – від формування технічного фундаменту до усвідомленого добору й інтерпретації художнього репертуару. Саме в цьому полягає головний методичний результат авторського напрацювання та його практична цінність для сучасної вокально-педагогічної практики.

Висновки. Фаховий вокальний репертуар є ключовим чинником професійної підготовки співака, що поєднує технічний, художньо-інтерпретаційний та особистісно-формувальний аспекти. Доведено необхідність поєднання традиційних академічних принципів добору репертуару із сучасними особистісно орієнтованими та адаптивними підходами. Обґрунтовано роль хрестоматійних видань як методичної основи вокальної підготовки та визначено авторську «Хрестоматію вокалізів. Ч. 1» як результат напрацювання, що забезпечує формування технічного фундаменту й підготовку студента до опанування художнього репертуару.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів: Хрестоматія. / Колосова Е. Г., Царук С. М. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 216 с.
2. Кузьмічова В. А. Конспект лекцій до практичних занять з курсу «Методика викладання дисциплін кваліфікації (вокал)»: (для магістрів ден. та заоч. форми навчання вищ. пед. навч. закл.) / Харків нац пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків. 2020. 35 с.
3. Макарова Е. В., Яковенко В. Г. Вокальний навчальний репертуар в контексті модернізаційних підходів. *Педагогічні науки*. Вип. 133. 2017. С. 154–158.
4. Тарасюк Л. М. Вплив вокального репертуару на формування особистості учня. *Слобожанські мистецькі студії*. Випуск 2 (05). 2024. С. 91–94.
5. Тарасюк Л.М. Принципи вибору репертуару для студентів-вокалістів. *Sciences of Europe*. Вип. № 88. 2022. С. 13–15.
6. Хрестоматія вокалізів. Ч. 1 : [метод. посіб.] для здобувачів-початківців мистец. освіти від ДМШ до ЗВО [першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти, ОПП «Академічний спів», спец. 025 «Музичне мистецтво», галузь знань 02 «Культура і мистецтво»] / М-во культури та стратег. комунікацій України, Харків. держ. акад. культури, [Ф-т муз. мистецтва, Каф. хорового диригування та академ. співу ; уклад.: В. О. Гіголаєва-Юрченко, О. Ю. Смирна]. Харків : ХДАК, 2025. 72 с. . URL: <https://repository.ac.kharkov.ua/handle/123456789/4148>
7. Calderón E. J. Z. An Infographic Repertoire Guide for Voice Instructors and Developing Singers : lecture document. University of Oregon, 2024. URL: <https://scholarsbank.uoregon.edu/items/aa408d95-6f29-41e2-8807-ece0bc8b17fe>

REFERENCES

1. Vokalno-pedahohichnyi repertuar dlia vysokykh ta serednikh zhinochykh holosiv: Khrestomatiia [1. Vocal-pedagogical repertoire for high and medium female voices: Textbook]. / Kolosova E. H., Tsaruk S. M. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2011. 216. [in Ukrainian].
2. Kuzmichova V. A. Konspekt leksii do praktychnykh zaniat z kursu «Metodyka vykladannia dystsyplin kvalifikatsii (vokal)» [Synopsis of lectures for practical classes from the course «Methodology of teaching qualification disciplines (vocal)»] : (dlia mahistriv den. ta zoch. formy navchannia vyshch. ped. navch. zakl.) / Kharkiv nats ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv. 2020. 35. [in Ukrainian].
3. Makarova E. V., Yakovenko V. H. Vokalnyi navchalnyi repertuar v konteksti modernizatsiinykh pidkhodiv [Vocal educational repertoire in the context of modernization approaches]. Pedahohichni nauky. Vyp. 133. 2017. 154–158. [in Ukrainian].
4. Tarasiuk L. M. Vplyv vokalnoho repertuaru na formuvannia osobystosti uchnia [The influence of the vocal repertoire on the formation of the student's personality]. Slobozhanski mystetski studii. Vypusk 2 (05). 2024. 91–94 [in Ukrainian].
5. Tarasiuk L.M. Pryntsypy vyboru repertuaru dlia studentiv-vokalistiv. [The influence of vocal repertoire on the formation of a student's personality] Sciences of Europe. Vyp. № 88. 2022. 13–15. [in Ukrainian].
6. Khrestomatiia vokaliziv. Ch. 1 [Textbook of vocalizations. Part 1] : [metod. posib.] dlia zdobuvachiv-pochatkivtsiv mystets. osvity vid DMSH do ZVO [persoho (bakalavr.) rivnia vyshch. osvity, OPP «Akademichniy spiv», spets. 025 «Muzychne mystetstvo», haluz znan 02 «Kultura i mystetstvo»] / M-vo kultury ta strateh. komunikatsii Ukrainy, Kharkiv. derzh. akad. kultury, [F-t muz. mystetstva, Kaf. khorovoho dyryhuvannia ta akadem. spivu ; uklad.: V. O. Hiholaieva-Yurchenko, O. Yu. Smyrna]. Kharkiv : KhDAK, 2025. 72. URL: <https://repository.ac.kharkov.ua/handle/123456789/4148> [in Ukrainian].
7. Calderón E. J. Z. An Infographic Repertoire Guide for Voice Instructors and Developing Singers : lecture document. University of Oregon, 2024. URL: <https://scholarsbank.uoregon.edu/items/aa408d95-6f29-41e2-8807-ece0bc8b17fe>

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025